

בית פרת
מדרשה ישראלית

מערך יום הולדת

שי גילים

וְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יוֹם הַלְדָת אֶת פְּרֵעָה וַיַּעַשׂ מִשְׁתָּה לְכָל עֶבְדָּיו וַיִּשָּׂא אֶת רֹאשׁ שֵׁר הַמְּשָׁקִים וְאֶת רֹאשׁ שֵׁר הָאֲפִים בְּתוֹךְ עֶבְדָּיו: וַיָּשֶׁב אֶת שֵׁר הַמְּשָׁקִים עַל מִשְׁקָהוּ וַיִּתֵּן הַכּוֹס עַל כַּף פְּרֵעָה: וְאֶת שֵׁר הָאֲפִים תָּלָה כְּאֲשֶׁר פָּתַר לָהֶם יוֹסֵף: (בראשית מ', כ-כב)

ילד וסביבון

בְּכָל פַּעַם שֶׁהוּא מְשַׁלֵּךְ אוֹתוֹ
הוּא נוֹפֵל בְּדִיּוֹק
בְּמִרְכְּז הָעוֹלָם.

(אוקטביו פאס, מתוך קובץ השירים דברים נלמדים, בתוך הספר: אש היומיום, עמוד 15. מספרדית: טל ניצן-קרן)

ארכיונאים פתולוגיים של השי לשבת, אם יש כאלו בנמצא, אולי זוכרים שמעין שלנו הוא נסיך יומולדת נצחי. ילד שכבר מגיל שלוש היה משוכנע בכל יום - אבל בכל יום - שמחר יום ההולדת שלו, ושהעיניים העגולות שלו היו מתמלאות עגמומיות אין קץ כשהיה מגלה שבעצם לא.

הרגעים האלו (כל יום מחדש, מבטיח לכם) היו קשים. לך תשכנע קיפוד עצוב, שעד לפני רגע היה כולו פרפר נרגש וצוהל, שזה לא אישי נגדו, שהוא פשוט נולד בחודש חשוון ובדיוק עכשיו היה פורים, ומבטיח לך שהיומולדת שלך עוד תגיע. אבל באותה נשימה, גם היה בזה משהו בגדר הפלא, מעורר קנאה. הילד צעד כל יום מחדש על גדות הבאר של עצמו, מרגיש שהנה הנה הוא שוב חוגג את המלאות שלו, והסביבון שלו נופל שוב ושוב במרכז העולם. מרגיש לי תיאור יפה לתחושות שמביאה איתה יומולדת.

*

זה לא בדיוק מערך לימוד רגיל. הוא גם פחות מתאים לחברותא. ובכל זאת, שתי זוויות על היום הזה, היקר מאוד בעולמי. לא רק היומולדת שלי, אלא על מהותה של יומולדת כמוסד, כקונספט, כעניין לענות בו. כנקודת ציון עם איכות גלוטנית בציר הזמן ונפש, שמסוגלת לחבר בין אנשים. ולכן, החלטתי להניח כאן שני שבילים: מחשבה על מה לעשות ביומולדת שלי, ומחשבה על יומולדת של מישהי יקרה, או מישהו יקר לליבי.

1. יומולדת לי: (או: יומולדת כיתתית - וכמה מילים על מסכת אבות)

כל הדברים המקסימים בעולם שלי נולדו די במקרה, וכך גם הקונספט של יום ההולדת הכיתתי. באחת הכיתות המופלאות שידע העולם הזה, נבט נוהג של ימי הולדת, שלפעמים אני חושב שאם מסביב היו קצת מאמצים אותו, או לפחות מושכים ממנו כמה חוטים - אם אפשר, במידת האפשר, כמה שאפשר - העולם היה קצת יפה יותר. אז נכון שכיתה זה עניין אחר בעולם, אבל בסוף בסוף בסוף, סדנא דארעא חד הוא. ואולי עץ יגע בעץ. אבל לפני כן, צריך כמה מילים על מסכת אבות. שוב.

מסכת אבות היא מסכת חדה כתער, לא נותנת הזדמנות שניה. לכל חכם שמופיע בה (למעט חריגים ממש), יש רגע אחד ויחיד שבו מוצגת המשנה שלו. הוא יכול להופיע בעוד עשרות ומאות משניות ברחבי הש"ס, אבל התמצית, עצם הלוח של משנת חייו - נראית ככזו ששמורה למסכת אבות. איך אפשר לתמצת לרגע אחד עולם שלם של תפיסות, שיטות הלכתיות, והבנה של חיי האדם? אי אפשר, אבל את מסכת אבות זה לא מעניין. על כל תנא היא מעמידה את אלומת האור לכמה שורות ספורות, וכולנו מקשיבים ל"הוא היה אומר" שלו:

הוא הָיָה אוֹמֵר [=שמעון הצדיק]: עַל שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הָעוֹלָם עוֹמֵד: עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה, וְעַל גְּמִילוּת חַסְדִּים.	הוא הָיָה אוֹמֵר [=יהושע בן פרחיה]: עֲשֵׂה לָךְ רֵב, וְקַנְיָה לָךְ חֵבֵר, וְהָיִי דָן אֶת כָּל הָאָדָם לְכַף זְכוּת.	הוא הָיָה אוֹמֵר [=בן עזאי]: אַל תְּהִי בֶזֶק לְכָל אָדָם, וְאַל תְּהִי מַפְלִיג לְכָל דָּבָר; שְׂאִין לָךְ אָדָם שְׂאִין לוֹ שְׂעָה, וְאִין לָךְ דָּבָר שְׂאִין לוֹ מְקוֹם.
--	--	--

וכך הלאה, עשרות עשרות של "הוא היה אומר" שכאלו.

אז באחד משיעורי החינוך בכל חודש, מישהו מהכיתה היה מכין עוגה, והיינו חוגגים יומולדת לכל הילדים שנולדו באותו החודש. לפעמים ילד אחד, לפעמים שישה. מה זה חוגגים? קודם כל רואים סרטון באורך 15 שניות של יובל המבולבל מאחל מזל טוב (תכתבו ביוטיוב 'יובל המבולבל יום הולדת', ותראו ישועות. או שתמצאו למות. הזול מבנייהם), ואחרי זה כל חתן יומולדת היה בוחר שלושה ילדים שיברכו אותו. זה תמיד רגע קצת מתוח, ורוב הכיתה מתפללת לא להבחר. אבל אלה היו רגעים שלא יחלפו. כי הם הבינו שאפשר ומותר וכדאי ורצוי בלי מחיצות, והתקלפו מהשריון המחוספס המוכר עד זרא, ודיברו דיבורים מהלב. כמה רגעים של חסד, לפני רגעי האימה.

אימה? מה פתאום אימה? כי בשלב הסופי של כל יומולדת, הייתי מבקש מכל ילד לומר בקול מה ה"הוא היה אומר שלו". נכון שאתם רק בני שבע-עשרה, נכון שזה מלחיץ ואמאל"ה ומה עכשיו, נכון שאנחנו לא תנאים. מבטיח שלא מחתים אתכם על שום דבר, וזה לא מחייב - מחר תוכלו לבחור "הוא היה אומר" אחר. ובכל זאת: חיית כאן על פני הכדור הזה שבע עשרה שנים, אז בוא תנסה. הלא דבר הוא. לשלוח יד לתוך הים הזה, ולשלוח ממנו משהו שהתגבש אצלך, גם אם טיוטתי.

ואם תשאלו אותי איך לציין יום הולדת לעצמכם, אז אפשר לבחור כמה מתוך אלה, או גם את כולם: עוגה. סרטון של יובל המבולבל. לבחור שלושה אנשים שאתם רוצים שיברכו אתכם. ובסוף בסוף, למרות שמביך, לומר לעצמכם (ואם מעזים, הלוואי שמעזים, גם לאלה היקרים לכם) מה הוא היה אומר שלכם. מה היא הייתה אומרת.

2. יומולדת למישהו אחר:

אני מאוד אוהב ימי הולדת של אחרים. לשלוח מייל, או להרים טלפון. להנכיח לכמה רגעים בחיי את הנשמה הזו, שעכשיו חוגגת יומולדת. ולהנכיח גם אותי בחייה. ביומן שלי רשומים הרבה כאלה, והטקס של העברת התאריכים מיומן ישן לחדש של שנה הבאה, הוא עניין בפני עצמו.

השנה נתתי לעצמי מתנה, שהתחילה בזה שהכנסתי ליומן את כל תאריכי יום ההולדת של כל התלמידים שחינכתי בארבעת המחזורים האחרונים. ובכל יומולדת אני משתדל להתקשר (לפעמים מספיקים רק להשאיר הודעה קולית או משהו), ופתאום נטווה חוט משי זהיר וזוהר באורך של שנה, של ארבע שנים, של שבע שנים.

ופתאום לשמוע. היכן הם בעולם, מה עבר עליהם מאז הפעם האחרונה שהתראינו, מה התחנות שהם ביקרו בהן. להיזכר במה שאפשר להיזכר בו, לשים לב יחד למחוגי הזמן. בסוף כל שיחה כזו, אני שואל למי הם רוצים למסור ד"ש בבית הספר. ואז השמחה הזכה אצל המורה או איש הצוות שמקבלים את הד"ש הזה. תאמינו לי, רק בשביל זה שווה הכל. בשביל עוד חוט משי שנרקם בין עבר להווה.

ואולי זו תורת ימי ההולדת כולה. לרקום חוטי משי שישתעפו ממני אלייך ובחזרה, ואם אפשר אז שיגיעו לעוד מישהו בעולם. מפליא כמה שחוט אחד עדין יכול לזהור בחושך. ואז, עם תורת המשי הזו, אפשר אולי להבין משהו מהציטוט מספר בראשית.

כשפרעה חוגג יום הולדת (איזה מוזר זה, בחיי. פרעה. מצאו מי שחוגג יומולדת) הוא מגיע להכרעות. שר המשקים לפה, שר האופים דווקא ממש לשם. אולי זה עוד דבר שנותן חוט המשי הזה, שנסוך על ימי ההולדת. איזו בהירות פנימית שכזו. שנשענת, אני רוצה להאמין, על חוטים דקיקים ומוארים שמחברים בינינו. שמזכירים מי אנחנו, ובשביל מה כל זה שווה.

אמן והכי והלוואי.